

РОЗДІЛ 12 УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

УДК 82-14-054.72

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-2.28>

«МІСТО ВІТРІВ» В ЕМІГРАЦІЙНІЙ ЛІРИЦІ МИХАЙЛА СИТНИКА

«THE CITY OF WINDS» IN THE EMIGRATION LYRICS OF MYKHAILO SYTNYK

Василишин І.П.,

orcid.org/0000-0001-5036-4716

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Національного університету «Львівська політехніка»

У статті розглянуто еміграційну лірику Михайла Ситника – українського письменника, журналіста, редактора, зокрема період 50-х років ХХ ст. його життя й творчості у США. В Америці М. Ситник довго й безуспішно намагався пристосуватися до нових життєвих реалій, таких далеких від його рідної України, проте так і не зміг хоча б частково влитися в чужий для нього соціум і навіть повноцінно співпрацювати з українською мистецькою еміграцією. Від Ситника як талановитого письменника українська діаспора очікувала нової збірки поезій «Цвіт папороті», яку було видано вже після його смерті аж у 1975 р.; збірки оповідань «33-й» про голодомор в Україні; задекларованої ним повісті про Другу світову війну на теренах України, проте всі творчі задуми залишилися нереалізованими.

У Чикаго – «місті вітрів» (the Windy City) письменник-емігрант прожив аж до своєї трагічної загибелі в чиказькому парку 1959 р., справжню причину якої й досі не з'ясовано.

Досліджено, що творчість М. Ситника цього періоду висвітлює як реалії американського життя емігранта-чужинця («Індійці», «В таверні», «Негри», «Мій світ», «Волоцюги», «The Windy City»), так і містить традиційну для поета антеїстичну, екзистенційно-ностальгійну лірику («Вітчизна», «З моєї біографії», «До матері», «Вже висихає пам'яті криниця...», «Чи я коли туди поїду...», «Київ», «Містечко», «У мене в хаті глиняна долівка...», «Студентські дні», «Літа дитячі», «Дрібнички, мною вивезені з Києва...», «Мій батько», «Лист на Україну»). Відчуження, несприйняття всього, що поза Вітчизною, трагедія самотності у світі без України є домінуючими в поезіях митця періоду 50 років ХХ ст. Основу Ситникової еміграційної лірики становлять екзистенційні медитації, вірші-рефлексії, вірші-спогади. Екзистенційну драму існування, «напівжиття» Михайла Ситника в Америці передають чи не всі поезії цього періоду, окрім світлих ліричних спогадів про Україну. Відчуження, самотність, апатія, зневіра й подекуди відчай і розпач – екзистенційні мотиви, що наповнюють цей пласт еміграційної лірики митця, яку можна охарактеризувати як трагедію буття українця в неукраїнському середовищі.

Ключові слова: «місто вітрів», Чикаго, письменник-емігрант, антеїстична екзистенційно-ностальгійна лірика, відчуження, трагедія самотності, спогади.

The article considers the emigration lyrics of Mykhailo Sytnyk – Ukrainian writer, journalist, editor, in particular the period of the 50s of the XX century his life and work in the United States. In America, M. Sytnyk tried for a long time and unsuccessfully to adapt to new realities of life, so far from his native Ukraine, but he could not at least partially integrate into a society alien to him and even fully cooperate with the Ukrainian artistic emigration. From Sytnyk, as a talented writer, the Ukrainian diaspora expected a new collection of poems «Fern Blossom», which was published after his death in 1975; a collection of short stories «33rd» about the Holodomor in Ukraine, his declared story about the Second World War in Ukraine, but all creative ideas remained unrealized.

In Chicago, the Windy City, the émigré writer lived in his tragic death in Chicago Park in 1959, the true cause of which is still unknown.

It is investigated that the work of M. Sytnyk of this period covers both the realities of American life of a foreign emigrant («Indians», «In the Tavern», «Negroes», «My World», «Tramps», «The Windy City») and contains traditional for the poet antitheistic, existential-nostalgic lyrics («Fatherland», «From my biography», «To my mother», «The well is already drying up», «Will I when I go there», «Kyiv», «Town», «I have a clay filling in my house...», «Student days», «Children's summers», «Trifles, I took them out of Kyiv...», «My father», «Letter to Ukraine»). Alienation, rejection of everything outside the homeland, the tragedy of loneliness in the world without Ukraine are dominant in the poetry of the artist of the 50s of the twentieth century. The basis of Sytnyk's emigration lyrics is existential meditations, poem-reflections, poems-memories. The existential drama of existence, the «half-life» of Mykhailo Sytnyk in America is conveyed by almost all the poems of this period, except for bright lyrical memories of Ukraine. Alienation, loneliness, apathy, despair and sometimes despair and despair are existential motives that fill this layer of the artist's emigrant lyrics, which can be described as a tragedy of being a Ukrainian in a non-Ukrainian environment.

Key words: «city of winds», Chicago, emigrant writer, antitheistic existential-nostalgic lyrics, alienation, tragedy of loneliness, memories.

Постановка проблеми. Життєвий і творчий шлях Михайла Ситника, українського письменника, журналіста, редактора, у період еміграції висвітлено в багатьох публікаціях та наукових розвідках, проте ця тема потребує подальших досліджень із метою створення повноцінної біографії й широкого аналізу літературної діяльності українського митця в екзилі. Свою «мандрівну добу» в Європі, про яку Юрій Клен у «Думках на дозвіллі» пророче писав: «Якщо судиться повернутися до рідного краю, то ми понесемо туди свій досвід, збагачений перебуванням у чужих краях. Якщо судиться розпорозитися по країнах заокеанських, то ця мандрівна доба згадуватиметься як доба неповторна, що на деякий час об'єднала розпорозені сили мозку народного, доба короткого розцвіту й напруги всіх сил, доба, коли наше мистецтво й письменство вибухло буйним цвітом і мало змогу маніфестувати себе назовні» [2, с. 46], – письменник продовжив у США, незважаючи на те що спочатку, можливо, й планував виїхати до Мексики, про що відомо з його листування з Володимиром Винниченком, у якому той у листі від 30.11.1948 відповідає Ситникові: «А щодо Мексики, то я і моя дружина були б дуже раді оселитись разом з Вами. Але це таке далеке і нелегке» [5, с. 404]. Останнім пристановищем митця-емігранта, який так і не зміг пристосуватися до умов чужого світу, стало «місто вітрів» Чикаго, у якому Михайло Ситник прожив аж до своєї трагічної загибелі в чиказькому парку 1959 р. «Не витримали, – писав І. Качуровський, – пішли на дно ще двоє з нашої лави: Михайло Ситник, який, можливо, був серед усіх нас потенційно найталановитіший, але спився і загинув, та Петро Карпенко-Криниця, що тинявся, як і Ситник, по Канаді й Америці...» [3, с. 565].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Михайла Ситника, особливо в еміграційний період, висвітлюють публікації та наукові розвідки насамперед представників української діаспори, зокрема С. Гординського, Ю. Клена, Б. Бойчука, Б.Т. Рубчака, І. Качуровського, В. Лесича, Л. Полтави, П. Миргородського, Г. Шевчука, М. Вірного, М. Неврлого та ін. Церцензії на збірки його поезій, літературознавчі статті, критичні огляди, висвітлення поетичного доробку в антологіях («Координати. Антологія сучасної української поезії на заході», «Слово і зброя: Антологія української поезії, присвяченої УПА і революційно-визвольній боротьбі 1942–1967»). Дослідники виокремлювали як і сильні, так і слабкі боки Ситникової поезики, зокрема Юрій Клен у «Думках на дозвіллі» писав: «...Менш

вибагливим і дуже просто щирим є в своїх рядках Михайло Ситник, що нехитрими словами, «без алітерацій», співає про свій рідний край і свою тугу за ним. Може, за ту простість і відсутність будь-якої рафінованості критика подекуди бачитиме в ньому примітив. Але ж у самій нештучності, в простій співанці може звучати стільки чару, що мимоволі заслухаєшся і з полегкістю відпочиваєш на звичайних рядках після всяких модерних викрутасів, що більше говорили про вправність, аніж про щирість» [2, с. 46]. «Ситникові можна закинути песимізм, вузький тематичний круг, можна докоряти йому за одноманітність художніх засобів (перевага катренів, запозичені з народницької поезики метафори й епітети і т.д.), але кожний повинен відчутти емоційну наснаженість його віршів, щирі й палку любов поета-скитальця до рідної України, її землі та до її стражденного народу», – підкреслював М. Неврлий [4, с. 16]. Серед сучасних досліджень варто виокремити статті, наукові коментарі Л. Череватенка, М. Слабошпицького, Т. Салиги, присвячені життєвому й творчому шляху Михайла Ситника. Зокрема, М. Слабошпицький пише про складну й трагічну долю багатьох українських письменників-емігрантів, що не змогли змиритися з утратою Батьківщини й адаптуватися до реалій чужини: «Не так просто склалися їхні літературні біографії після оприявлення творчих амбіцій у публікаціях на сторінках діпівських часописів чи й навіть появи у декого своїх книжок. Одних, як справді талановитого Михайла Ситника, навіть не прийняли до МУРу (потім у США він поневірявся без житла і засобів для існування, геть спився і ще порівняно молодим загинув у бійці з бомжами). Другі також не змогли знайти своєї «ніші» в звичайному житті...» [6, с. 712].

Постановка завдання. «Мандрівна доба» (Ю. Клен) заокеанської еміграції Михайла Ситника тривала протягом десятиліття, аж до часу його трагічної загибелі в парку «міста вітрів». «Цей період, на превеликий жаль, – писав М. Вірний, – позначився розгубленістю, розчаруванням, а подекуди фізичним і майже духовим занепадом та повною нездібністю знайти собі належне місце в суспільстві нового світу. Прихильники творчости поета сподівалися від нього нових, досконаліших високохудожніх творів, які б дали йому повне право бути найбільшим серед поетів його генерації за межами України» [1, с. 190]. Від Ситника як талановитого письменника очікували нової збірки поезій «Цвіт папороті», яку було видано вже після його смерті аж у 1975 році; збірки оповідань «33-й» про голодомор в Україні; задекларованої ним повісті

про Другу світову війну на теренах України, проте всі творчі задуми залишилися нереалізованими. Митець, не знаходячи собі пристановища, мандрував майже всією Америкою – Детройт, Пітсбург, Клівленд, Мінеаполіс, Філадельфія, Каліфорнія і, зрештою, Чикаго.

Попри виснажливу, не властиву йому працю, монотонний побут, які М. Ситник образно короткими штрихами відтворює у вірші «Самота» («Прийшов з роботи – з фабрики Джон Сміта, // Де випродано вдало кожен м'яз, // І знов те саме: попоїв досита // І радіо включив, і в плитці газ. // Проглянув пошту. Все це не цікаво, // Усе для такту, все це без чуття» [5, 181]), поет продовжує писати вірші, що увійдуть згодом до останньої збірки «Цвіт папороті», також його лірика час від часу з'являється в емігрантських часописах. Метою нашої статті є дослідження поезій М. Ситника цього періоду, що дасть змогу разом із попередніми науковими розвідками скласти повноцінну картину існування українського митця в чужому середовищі, яке він відкидає через своє антеїстичне сприйняття, відчуваючи себе у цьому світі самотнім і «стороннім», де автентичним для нього залишається лише поетичне буття-у-світі, реалізоване в численних спогадах про Україну.

Виклад основного матеріалу. Поезія Михайла Ситника цих часів тематично охоплює реалії американського життя, відтворює екзистенційну драму трагічного існування митця в Новому світі, що далеко від України. Основу Ситникової еміграційної лірики становлять вірші-рефлексії, екзистенційні медитації, ностальгійні вірші-спогади про рідну землю. Пишучи про вплив епохи та конкретних історичних обставин на творчість поетів-емігрантів, І. Фізер підкреслює: «Не йдеться тут про якість встановлення корелятивів між життям і творчістю цих поетів, але йдеться про її екзистенціальну мотивацію» [7, с. 23]. Життя в Америці постає в ліриці Ситника окремими, проте яскравими штрихами, коли щось епізодично, час від часу зацікавлює поета, здебільшого зануреного в спогади про Україну. Уміння митця побачити й схопити якісь окремі, не значні часом для стороннього ока деталі побуту, короткий епізод, життєву ситуацію, уважність до, здавалося б, зовсім непоетичних речей у Ситника залишилося, очевидно, від досвіду роботи журналіста й редактора, а небажання по декілька разів переробляти й удосконалювати той самий вірш було його принциповою позицією. М. Вірний пише: «Можливо, що поезії Михайла Ситника й не вишліфовані, не витончені, але не спокусився він на новаторство заради моди, чи

на новаторство заради самого новаторства. Його вірші розбуджують людину, зроджують почуття радості і смутку, змушують переживати, «беруть за душу», а своєю фотографічністю схоплення ситуації, моменту, становлять неабияку вартість для прийдешніх учених, які досліджуватимуть побутові, соціальні й політичні факти в поетичному осмисленні етапів нашої доби» [1, с. 193]. Власне, «фотографічність схоплення ситуації, моменту», за словами самого М. Ситника в підзаголовку до вірша «Індійці» (1950) – «кадр із фільму», можна застосувати образно як *кадри з життя* до тієї частини поезій, яка висвітлює реалії американської дійсності, окремі епізоди її історії чи навіть її художній аналог у фільмах, популярних на той час у США. У вірші «Індійці», навіяному, очевидно, одним із них, М. Ситник опоетизовує перемогу індіанців над іспанськими загарбниками, іронізуючи водночас над тими «благами» цивілізації – «сифілісом» та «огненною водою», які принесли із собою представники Старого світу «дикунам»-індіанцям, винищуючи цілі племена й народи. Проте так само іронічно автор і завершує вірш, оскільки всі перемоги корінного населення Америки – це була лише мрія-ілюзія, бо, врешті-решт, усі завершилися її колонізацією та численними резерваціями:

І він підносить череп із вином

За воїнів своїх, за перемогу...

На цьому варто б перервати кіно

З пошаною до ... кам'яного бога [5, с. 239].

Таким цікавим кадром із життя є вірш М. Ситника «В таверні» (1952). Поет колоритно змальовує представників найнижчих верств американського суспільства, зокрема афроамериканців, з якими зустрічається в шинку «в брудній закапелку, дільниці глухій»: губата негритьянка, що «соломинкою смочке пінястий напій»; боксер із бичачим лобом; полісмен, який жує погаслу сигару; неповнолітня повія – «мексиканська Кармен»; гангстери й бурлаки («боми»); дрібні торговці, «обивателі бірж» – «типові ріжні Джеки і Томи». Портретні описи доповнюють інтер'єрні, відтворюючи картину типового «американського дна» тих часів: джаз, що реве монотонно й дико, миготіння телевізора, у якому лише бокс і реклама, брудний прилавок, «дим і грязюка». Із побутової замальовки вірш переростає у суспільно-політичну лірику, де поет виступає проти расизму тих років у США, іронічно підкреслюючи, що в країні, де «свобода щедротно сія», людей поділяють за «кольором шкіри». Біла людина в таверні для чорношкірих американців у ці часи могла викликати лише здивування й ненависть:

– Що ж ви, сери, нахмурились так і зміїно
Приціляєтесь злістю у мене здаля,
Я ж зовсім не тутешній, ні, я з України,
І це зовсім не «Рашен», а інша земля [5, с. 259].

Поета ріднить з афроамериканцями насамперед те, що вони, як і українці в Україні – убогій «полонянці», яка «похилилась на хрести», абсолютно безправні у своїй країні. Вірш завершується авторським імперативом:

Виривайтесь гуртом з свого чорного «гетта»,
Перед нами дорога в майбутнє і лет!
А якщо у вас свого немає поета,
То для вас я сьогодні і завтра поет [5, с. 259].

Цю ж тему продовжує поет у ліричному вірші «Негри» (1953), оспівуючи молодих чорношкірих вантажників із «бронзовою шкірою» в порту, до яких «гідують леді підступити». Колись вільний «чорношкірий народ, що загубив свій лук і щит», існує в суспільстві, яке ставиться до нього як до меншвартісних людей.

Відчуженість, самотність та, зрештою, й абсолютно небажання адаптуватися до реалій чужини та байдужість до своєї долі через свою максималізовану антеїстичність спричинять численні мандрівки поета чиказьким «дном»: «...Це Медісон, Всім знаний у Чикаго / Притулок для повій і волоцюг» («Волоцюги», Чикаго, 1956). У вірші митець порівнює себе з безхатченком, якому дає гроші, розуміючи, що «той гріш не на харчі», проте у відчай, що вже ніколи не зможе вирватися з чужого й байдужого йому краю, він заздрить останньому американському волоцюзі:

Так, я іще нещасніший від «бома»,
Бо ж він знаходить щастя у вині,
Бо ж умирає він у себе вдома,
А я напівживу – на чужині [5, с. 268].

Реалії свого еміграційного життя чи, скоріше, існування, «напівжиття» поет екзистенційно вкраплює в інші поезії цього періоду: нудне життя, яке мотається «фабричним довгим, безконечним пасом» і «фабрика Джон Сміта» («Самота», 1953); «халабуда», найнята «за скудний гріш»; брудна фабрика, де він «вимучує доляр» («Другові», Чикаго, 1956); найнята кімната; жовті від іржі деталі авта під гаражем; поношені сандалі; відро зі сміттям попід дверима; «забута лялька – інвалід», що розплющеними очима дивиться на світ; покинуте, мертве гніздо на гілці сосни («Мій світ», Чикаго, 1958); лише «мертвою декорацією» є для поета і «непорушні пальми Каліфорнії», і «Ніагари бурний водоспад», тунелі, хмародери і мости» («Минають дні вогкі, холодні, чорні...»); похоронне бюро й корчма, що «стоять, мов нерозлучні діти, яких батьки давно зійшли з ума»;

виття сирен, що «гвалтує людям нерви» («Дош в Чикаго», 1958); некохана чужинка з любов'ю, як «на екрані у ковбойських фільмах», яку поет привів у свій дім («Чужинці», Вісконсін, 1959); «клята машина» фабрики, за верстатом якої він крадькома «списаним огризком олівця» пише вірші; «чорна стрілка» годинника, що символізує завершення нестерпного трудового дня й кімната-домовина, до якої митець повертається щоразу ввечері («Другові», 1957).

Ліричний діалог поета з «містом вітрів» Чикаго (The Windy City, Чикаго, 1954) – це насамперед роздуми про свою долю, спроба віднайти те, що може поєднати митця з чужиною чи хоча б примирити його з нею:

Що скажу про тебе, місто вітру,
Місто найхимерніших пригод?
Ти мене всмоктало, наче гідра,
І тримаєш ось вже шостий год [5, с. 333].

Сите життя, дешева праця, «нова квартира і костюм» не влаштовують поета, бо в нього «на душі лише непереможний сум», бо навіть рідні слова у цьому місті вимовляються якимось «не так», бо «сіренька людина з есесеру», яка витерпіла стільки мук, і «сер», що влазить у свій кадилак, та навіть «скривджені» негри є ментально абсолютно чужими, бо він шукає в «місті вітрів» «щось таке, важніше від гроша», проте так і не знаходить, оскільки марить у сні й наяву лише мрією-ілюзією про повернення до рідної землі:

Утікаєш? Ну, іди із Богом ...
Місто, я ніяк не розберу –
Чи багате ти, а чи убоге
І на що – на радість, чи журу? [5, с. 334].

Екзистенційну драму існування Михайла Ситника в Америці передають чи не всі поезії цього періоду, окрім світлих ліричних спогадів про Україну. Відчуження, самотність, апатія, зневіра й подекуди відчай і розпач – екзистенційні мотиви, що наповнюють цей пласт еміграційної лірики митця, яку можна охарактеризувати як трагедію буття українця в неукраїнському середовищі. Класичним взірцем такої Ситникової поезії є вірш «Самота» (1951), у якому митець створює образ діви-смерти на чужині, що втілює екзистенційно гостре відчуття його безмежної епістемологічної самотності:

Вона, як діва в білому вбранні
Моїх суворих непорушних стін,
Вона, мов надокучливе прощання
І як у вусі монотонний дзвін [5, с. 237].

Непорушні стіни відчуження, «монотонний дзвін», біле вбрання діви, що «приходить у кімнату нишком» і «давить груди, як отруйний дим»;

книжка, «розгорнута учителем лихим», «мертві сторінки» якої не шелестять, проте поет змушений читати її «з ранку і до ночі»; життя, що «безжалісно регоче й кличе до життя», – рядки цього вірша-рефлексії якнайглибше відтворюють внутрішньопсихологічний стан поета на чужині, який Марк Туллій Цицерон колись охарактеризував як «недугу душі».

Трагедію емігранта-«скитальця» передають у поезіях 50-х років численні образи, символи, метафори: чужина, що «давитиме гадюкою, аж кривця бризне» («Земля», 1952); «нудьга марних на чужині літ» («Вже пам'ять зароста все більше й більше...», 1951); «розділена надвое» душа поета, «вирубаний сад» душі («Моя душа розділена надвое...», 1957); самота «в шумному многолюдді», «нескінчений кінець» («Ніч», 1956); «криниця пам'яті», що висихає («Вже висихає пам'яті криниця...», Чикаго, 1957); «пуста чужина» («Десятиліття», 1953); «неживе життя», напіврозкопана «жахна могила» чужини («Дні, як птахи, що в вирій летять...», 1953); чужина, де, наче на вокзалі, митець «переночовує життя» («Вирвався з дому – і усе пропало...», 1955); «хмара, як нова труна» («Самота», 1953); «чаша туги» й «гірке вино» чужини («Слово до чужини», 1953); «кімната – біла домовина з відкритими у чорний світ дверми» («Десять там життя, ізвідкись пісня лине...», 1952); день, що «розлігся, немов у труні»; важка хмара, немов «чорне віко домовини» («Осінь», 1950); «безнадійні закрути доріг» у чужому світі («У мене в серці ще багато квітів...», 1951); «прірва чужини» («Береза», 1957); «пустота і хижі закрути» чужих доріг («З доріг», 1957); «руїна душі» («Йду колядувати...», Чикаго, Різдво 1958). Мотиви внутрішнього спустошення, безнадії та розпачу, як виплеск поетової саморефлексії, час від часу прориваються і в його пейзажну лірику, майстром якої є Ситник, бо природу, особливо його рідного краю, митець відчуває надзвичайно тонко, зростаючись із нею психологічно й духовно. Тому в описі лісу («Столітній дуб стоїть на охороні...», 1951) з'являється моторошна картина тління та смерті: столітній дуб у «спазмах умираючого дня», що підняв до неба «жилаві долоні» з тугою й німим проханням; дерева з обрубаним гіллям, які гнуться, немов каліки; рідка трава, що, наче мертвий колос, прикриває «злісіле тім'я землі»; траурний похід «тяжкої, могильної і всевладної тиші»; отруйні мухомори, що «як голодні миші», вилазять з-під листя на світ; холодні краплі дощу, яке небо кидає, немов милостиню жебраку, на долоні столітнього дуба. У вірші «На цвинтарі»

(1951) Ситник створює ірреалістичну картину природи з небом із «насупленими бровами», з очима-зорями, що світять із п'ятми; місяцем, який, мов «жовтий нагар», висить у чорному підсвічнику ночі. Нічний пейзаж завершує зловіща персоніфікація: сірі хрести, що «розправили руки дубові», готові йти від мертвих – до живих, шукаючи нової жертви. «Угнуто плече» скелі, на якому всілася важка хмара; роззявлена «паща провалля», «витрухлі зуби корчів», дощ, що «щебенить, як із цебра», розлючене ревіння вітру, який ступає «по ребрах торішніх, умерлих дерев», – фантазмагорична пейзажна картина поезії «Усілася хмара найтяжча...» (1952).

Найбільший пласт еміграційної лірики цього періоду становлять ностальгійні вірші-спогади про Україну з численними візіями рідного краю. У багатьох із них чітко простежується контраст, виражений через характерну для всієї творчості М. Ситника бінарну опозицію – *рідне* – *чуже*: трагічні реалії чужини, самотність емігранта-«скитальця» – теплі спогади про Вітчизну, рідних і друзів. Уже із самих назв багатьох віршів стає зрозуміло, що наповнює художній світ митця, що є для нього автентичним буттям-у-світі, відмежованим від життєво-побутових реалій набридливих емігрантських буднів: «Вітчизна», «З моєї біографії», «Земля», «До матері», «Вже висихає пам'яті криниця...», «Чи я коли туди поїду...», «Київ», «Містечко», «На полустанку», «У мене в хаті глиняна долівка...», «Студентські дні», «В гуртожитку», «Літа дитячі», «Ми ставили на Ворсклі ятері...», «Дрібнички, мною вивезені з Києва...», «На пасіці», «Мій батько», «Лист на Україну», «Лист з України». Наведемо лише найяскравіші художні образи, що в його антеїстичній ліриці передають духове єднання поета з утраченою назавжди Вітчизною: пригорщі «Київської чорної землі», уміщені в торбинці на грудях поета, «золота брама Вітчизни» («Земля», 1952); «Вітчизни рідний цвіт» («Вже пам'ять зароста все більше й більше...», 1951); «рідність Дніпра» («Співай мені», 1957); «батьківський поріг» («Ніч», 1956); «паротяг-«овечка», «столітня лісопилка», «пожежна каланча», «криниці з журавлями», «соломою крита рідна хатина» (У хаті в мене глиняна долівка...», 1953); «київський каштанний рідний цвіт» («Студентські дні», 1953), гуртожиток на вулиці Тарасівській за Ботанічним садом, який «гуде, як вулик» («В гуртожитку», 1953); «антонівки, що пахнуть за верству; гіркий полин і рута-м'ята»; пісні білоцерківських політниць»; пастушки, які печуть на вогнищі улюблену «мундирку» («Моєму

невгамовному єству...», 1952); «животворний світ» рідного гаю («В гаю», 1952); рідна пісня «радості і болю» («Дівчата лушили квасолу...»; «суцвіт каштанів у Києві», «весен минулих сліди» («Зірниця»); зорі, що «рясно опадають у Дніпро» (Ніч прийшла на берег, мов циганка...», 1952); гордий Київ-Прометей, усмішка якого «цвіте вірою» («Дрібнички, мною вивезені з Києва...», 1952); «папороть над віковим Славутою» («Мов на сповідь, огорнула ніч...», 1957); «вічно дорога матуся, що тримає «свічечку в руках старечих» у Страсний четвер («В Страсний четвер», 1958); вишні, які «плачуть і сміються» в рідному краю («Плачуть вишні», 1958); «душа Київської рідної землі» («Перший сніг», 1958); «незбагнений вогонь, розпалений Батьківщиною» («Дороги, перевали і мости...», Детройт, 1958); «святий Київ», Васильків, «теплі й змучені серця» батька й матері («Зима», Чикаго, 1958); «ніжний дотик України», «народження Держави і Христа» («Різдяний вечір»). Це лише невелика частка найяскравіших, на нашу думку, образів у величезній мистецькій палітрі художнього світу Михайла Ситника, бо про Україну він снів, мріяв і марив нею в усі часи свого емігрантського життя, що

засвідчує знову ж таки одна з його поезій «У сні» (1959), написана в останній рік життя:

Мамо любя, зачиніть віконниці
І напійте липовим наваром...
Що це? Рідним домом знову марив
Я у напівсні, напівбезсонниці [5, с. 314].

Вірш Ситника, як і багато інших, побудовано на чіткому контрасті: з одного боку, це «рідний дім», мати, дід, що повертається з пасіки, батько, «запах спасівок», «полум'яне сонце» рідного краю, «безмежна радість» поета нехай і від короткого сну про Батьківщину, а з іншого – «кімната-домовина» й реалії чужини.

Висновки. Творчість Михайла Ситника заокеанського періоду 50-х років висвітлює як реалії американського життя емігранта-чужинця, так і містить традиційну для поета екзистенційно-ностальгійну лірику – спогади про рідну землю. Відчуження, несприйняття всього, що поза Вітчизною, трагедія самотності у світі без України є домінантними акцентами його антеїстичної лірики, а єдино можливим існуванням у чужому соціумі поза Вітчизною, де він відчуває себе «стороннім», – лише мистецьке буття-у-світі, реалізоване в поетичному слові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вірний М. Творчі періоди поета. *Ситник М. Цвіт папороті. Поезії*. Торонто : Молода Україна, 1975. 224 с.
2. Клен Ю. Думки на дозвіллі. *Слово і час*. 1991. № 4. С. 46–54.
3. Качуровський І. Променисті силуети: лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки. Мюнхен, 2002. 798 с.
4. Неврлий М. З Україною в серці своєму. *Ситник М. Катам наперекір: поезії, проза, спогади* / упоряд. М. Неврлий, Г. Булах. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 1998. С. 13–23.
5. Ситник М. Катам наперекір. Поезії, проза, спогади / упоряд. М. Неврлий, Г. Булах. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 1998. 448 с.
6. Слабошпицький М.Ф. 25 поетів української діаспори: літературно-художнє видання. Київ : Ярославів Вал, 2006. 728 с.
7. Фізер І. Вступна стаття. *Координати. Антологія сучасної української поезії на заході* : у 2-х т. / упор. Б. Бойчук і Б.Т. Рубчак. Нью-Йорк : Сучасність, 1969. Т. 1. С. 13–32.